

Interpretacija glazbe na instrumentima u radu s djecom rane i predškolske dobi

Mjeržva, Benjamin

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:271957>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

BENJAMIN MJERŽVA

ZAVRŠNI RAD

**INTERPRETACIJA GLAZBE NA
INSTRUMENTIMA U RADU S DJECOM
RANE I PREDŠKOLSKE DOBI**

Zagreb, rujan 2018.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Zagreb**

ZAVRŠNI RAD

IME I PREZIME PRISTUPNIKA: Benjamin Mjeržva

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Interpretacija glazbe na instrumentima u radu s djecom rane i predškolske dobi

MENTOR: Tomislav Vrandečić, viši predavač

Zagreb, rujan 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	4
2. TRADICIONALNI I SUVREMENI PRISTUP KURIKULUMU RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA	5
2.1. Značaj ranog i predškolskog odgoja u razvoju djeteta	5
2.2. Pojmovno određenje kurikuluma.....	5
2.3. Tradicionalno određenje kurikuluma	6
2.4. Suvremeno određenje kurikuluma.....	6
3. HOLISTIČKI PRISTUP DJEČJEM RAZVOJU	9
3.1. Razvoj motorike.....	9
3.2. Spoznajni razvoj.....	9
3.3. Razvoj govora	10
3.4. Socio-emocionalni razvoj.....	11
3.5. Razvoj igre	12
3.6. Razvoj likovnih sposobnosti	14
3.7. Razvoj glazbenih sposobnosti.....	15
4. UTJECAJ GLAZBE NA DJETETOV RAZVOJ	18
4.1. Utjecaj glazbe na kognitivni razvoj.....	19
4.2. Utjecaj glazbe na socio-emocionalni razvoj	19
4.3. Utjecaj glazbe na psihomotorni razvoj.....	20
4.4. Uloga odgojitelja u glazbenom razvoju djece.....	20
5. VRSTE I NAČINI IZVOĐENJA GLAZBENIH AKTIVNOSTI U VRTIĆU	23
5.1. Glazbene aktivnosti u vrtiću	23
5.2. Načini izvođenja glazbenih aktivnosti	27
6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	29
6.1. Predmet istraživanja.....	29
6.2. Cilj istraživanja.....	29
6.3. Uzorak.....	29
6.4. Metoda istraživanja	30
6.5. Tijek aktivnosti.....	30
6.6. Rasprava	33
7. ZAKLJUČAK	34
LITERATURA	35
Izjava o samostalnoj izradi rada	36

SAŽETAK

Rani i predškolski odgoj od najvećeg je značaja za razvoj djetetovih potencijala. Rano djetinjstvo se smatra kritičnim i optimalnim periodom za dječji razvoj, stoga je, osim primarne uloge roditelja, veoma važna i uloga odgojitelja. On bi trebao u suradnji s djecom i kolegama profesionalcima kreirati poticajno i fleksibilno okruženje u kojem će svako dijete imati priliku, kao subjekt vlastitog razvoja, ostvariti svoje potencijale. U ovome radu naglasak se stavlja na utjecaj glazbe i glazbenih aktivnosti na dijete te se pridaje važnost provođenju raznih glazbenih aktivnosti u odgojno obrazovnom procesu.

Također, u okviru ovoga rada provedeno je istraživanje u kojem je sudjelovalo 54 djece iz Dječjeg vrtića „Dječji koraci“, u Zagrebu. Cilj istraživanja bio je utvrditi utječe li, i kako, pojava glazbenih instrumenata te odgojiteljeva interpretacija na istim na djecu u glazbenim aktivnostima. Rezultati istraživanja su doneseni na temelju opažanja i reflektiranja na tijek istraživanja uz pomoć video snimaka. Rezultati su pokazali da pojava glazbenog instrumenta i odgojiteljeva interpretacija na istim u glazbenoj aktivnosti utječu na povećanje dječje motivacije, produljenje dječje pažnje, dulje trajanje same aktivnosti i povećanje razine uključenosti u aktivnostima za razliku od aktivnosti u kojima se nije koristio ni jedan glazbeni instrument. Stoga je poželjno da odgojitelji, uz sve ostale načine provođenja glazbenih aktivnosti, prakticiraju i sviranje, nekog po mogućnosti akustičnog instrumenta.

Ključne riječi: Optimalni razvoj, glazba, glazbene aktivnosti, sviranje, akustični instrumenti.

SUMMARY

Early and pre-school education is of utmost importance for the development of the child's potential. Early childhood is considered a critical and optimal period for child development, so apart from the primary role of parents, the role of an educator is also very important. He should work in partnership with children and colleagues to create a stimulating and flexible environment in which each child will have the opportunity, as a subject of their own development, to realize their potential. In this paper, the emphasis is placed on the influence of music and music activities and the importance of conducting various musical activities in the educational process of children. Also, within this paper, a survey was conducted involving 54 children from the kindergarten "Dječji koraci", Zagreb. The aim of the research was to determine whether or not the effects of musical instruments, as well as the teacher's interpretation of the same, influence the children in musical activities. The results of the research were made on the basis of observation and reflection on the course of research, with the help of video footage. The results have shown that the emergence of musical instruments and educators' interpretations in the same musical activities have an impact on increasing motivation of children, prolonging child attentions, lengthening the activity itself, and increasing involvement levels in activities, unlike the activities that did not use any musical instruments. Therefore, it is desirable that educators, in addition to all other means of conducting musical activities, also practice playing an instrument, preferably an acoustic one.

Keywords: optimum development, music, music activities, playing, acoustic instruments.

1. UVOD

Danas znamo da odgojno-obrazovni proces nije linearan, jednodimenzionalan i statičan. U suvremenom određivanju kurikuluma organizacija je fleksibilna, a cilj je uvažavanje različitosti interesa i sposobnosti djece. Isto tako, odgajatelj osmišljavajući nove situacije, omogućuje djetetu isprobavanje i korištenje novih znanja u njemu smislenom kontekstu (Slunjski, 2001). Suvremeni teorijski okvir temelji se na holističkoj prirodi razvoja i učenja. Holistički pristup dječjeg razvoja na dijete gleda kao cjelovito biće, a njegov razvoj kao složenu pojavu koja je više nego zbroj pojedinih aspekata razvoja. Djetetov razvoj možemo promatrati kroz njegove najočitije vidove, a to su: razvoj motorike, spoznaje, govora, emocionalni i socijalni razvoj, razvoj igre, razvoj likovnih sposobnosti i razvoj glazbenih sposobnosti (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca i Letica, 2004).

Svako je razdoblje u povijesti čovječanstva priznavalo glazbu kao bitan čimbenik u procesu učenja i formiranja pojedinaca te je bila i sastavni dio obrazovanja. Danas se također ističe višestruki povoljni utjecaj glazbe na razvoj pojedinca od najranije dobi, stoga će se u sklopu ovoga rada provesti i istraživanje u DV „Dječji koraci“ čiji je predmet interesa interpretacija glazbe na instrumentima u radu s djecom rane i predškolske dobi. Također, u ovome radu više ću se posvetiti utjecaju glazbe na razvoj djeteta te vrstama i načinima provođenja glazbenih aktivnosti u odgojno-obrazovnom radu s djecom rane i predškolske dobi. Odgojitelji imaju vrlo važnu ulogu u stvaranju bogatog glazbenog okruženja, koje je od velikog značaja za daljnji razvoj djetetovih glazbenih sposobnosti i interesa za glazbom. Isto tako, djeci je bitno prezentirati kvalitetnu glazbu, razvijati njihovu muzikalnost i zadovoljiti njihovu potrebu za glazbom (Gospodnetić, 2007).

2. TRADICIONALNI I SUVREMENI PRISTUP KURIKULUMU RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA

2.1. Značaj ranog i predškolskog odgoja u razvoju djeteta

Rani i predškolski odgoj kao prva stepenica u institucionalnom odgoju i obrazovanju predstavlja značajni temelj za kontinuirani razvoj svake jedinice. Mnogi autori ističu činjenicu da je to kritičan ili optimalni period za razvoj mnogih djetetovih potencijala. Neki idu tako daleko da naglašavaju da ukoliko propustimo ovo kritično razdoblje za razvoj nekih sposobnosti nećemo kasnije imati mogućnosti njihovog intenzivnijeg razvoja. Jedno od osnovnih obilježja djeteta rane i predškolske dobi je izuzetna plastičnost. To znači da je, kako tvrdi suvremena neuroznanost, dječji mozak izuzetno prijemljiv na različite utjecaje kojima je izložen. Ta činjenica stavlja pred odrasle osobe posebice veliku odgovornost. Socijalno i materijalno okruženje, poticaji kojima je dijete izloženo omogućava razvoj tih skrivenih potencijala. Oni se neće iskoristiti ukoliko dijete nije potaknuto na njihovu upotrebu.

Poznate su mnoge prednosti institucijskog odgoja i obrazovanja kojim se sustavno i planski može utjecati na cjelokupni razvoj djeteta (intelektualni, tjelesni, socijalni i emocionalni). U tom se kontekstu ističe značaj kvalitete okruženja u kojem djeca borave. S obzirom na činjenicu da djeca borave u instituciji prosječno oko 8 sati dnevno, potrebno je omogućiti im materijalno i socijalno okruženje koje mora zadovoljiti njihove temeljne potrebe kako bi im se omogućilo učenje u najširem smislu i optimalni razvoj.

2.2. Pojmovno određenje kurikuluma

Kurikulum možemo definirati kao „teorijsku koncepciju koja se u praksi zajednički gradi, tj. konstruira i sukonstruira na temelju zajedničkog učenja, istraživanja i participacije svih sudionika odgojnog procesa“ (Slunjski, 2011, str. 67). Budući da je kurikulum jedinstvena koncepcija, svaka predškolska ustanova izrađuje ga na svoj način. Kvaliteta kurikuluma u predškolskim ustanovama ovisi o kvaliteti prostorno-materijalnog i socijalnog okruženja, no on bi trebao obuhvaćati sva područja djetetova razvoja u jednoj cjelini (Slunjski, 2011).

Kurikulume možemo odrediti na tradicionalan ili na suvremen način. Tradicionalni kurikulum polazi od biheviorizma i poučavanja djece prenošenjem znanja. Za razliku od

tradicionalnog, suvremeni kurikulum temelji se na humanističko-razvojnoj koncepciji ranoga odgoja, usmjerenoj djetetu i sukonstruiranju znanja (Petrović-Sočo, 2009).

2.3. Tradicionalno određenje kurikuluma

Tradicionalno koncipiranje kurikuluma zasniva se na strogo strukturalnoj organizaciji u kojoj odgojitelj unaprijed planira određene teme za svu djecu u skupini, a sadržaje bira prema općim kriterijima (Slunjski, 2001). Tradicionalni ili bihevioristički kurikulum je isticao poučavanje djece u kojemu su ona bila pasivna odnosno objekti poučavanja. Odgojitelj je bio dominantni voditelj odgojno-obrazovnog procesa, čiji je zadatak bio izvršavati ideje propisane normativnim kurikulumom na koji nije mogao bitno utjecati. Takvim kurikulumom, bez kreativne slobode i suodlučivanja u odgojno-obrazovnom procesu, ni djeca ni odgojitelji nisu mogli preuzeti odgovornost za učenje. Kurikulum je za odgojitelje bio formalan, a na djecu se gledalo kao na bića nesposobna za odlučivanje o sadržajima, načinima, tempu i stilovima svog učenja. Tradicionalni je kurikulum bio usmjeren na ciljeve postavljene izvana, koji odražavaju uprosječivanje naspram originalnosti, stereotipnost naspram kreativnosti, fragmentarnost naspram holizmu, uniformnost naspram individualnosti, ovisnost naspram međuovisnosti, memoriranje naspram stvaranja znanja i samoostvarenja djece (Petrović-Sočo, 2009).

2.4. Suvremeno određenje kurikuluma

Danas znamo da odgojno-obrazovni proces nije linearan, statičan i jednodimenzionalan. Osnovne karakteristike suvremenog kurikuluma su dinamičnost i razvojnost, a organizacija je fleksibilna. Cilj suvremenog predškolskog obrazovanja trebao bi se usmjeriti na uvažavanje različitosti interesa, dispozicija i sposobnosti djece, a ne težiti uprosječivanju razvoja djece (Slunjski, 2001).

Svako je dijete jedinstvena osoba s individualnim obrascem i vremenskim slijedom odrastanja, iz čega proizlaze različiti stilovi učenja. Dakle, u prvi se plan stavljaju razvojne i individualne potrebe, interesi i prava djeteta. To znači da bi odgajatelj trebao slijediti dijete, a ne plan, odnosno trebao bi aktivno promatrati dijete u različitim aktivnostima kako bi ga bolje razumio te se približio njegovim interesima i razvojnim mogućnostima. Imajući to u vidu,

odgojitelj osmišljava nove situacije i omogućuje djetetu isprobavanje i korištenje novih znanja u djetetu smislenom kontekstu (Slunjski, 2001). Također se ističe kvaliteta cjelokupnog življenja djece. To znači da naglasak nije na sadržajima učenja, već na holističkom i fleksibilnom ostvarivanju odgojno-obrazovnog procesa. Naglašava se vrijednost socijalnih interakcija, fizičkog konteksta kao poticajnog okruženja za učenje, vremenske dimenzije odgojno-obrazovnog procesa i individualnih načina, tempa i stilova dječjeg učenja. Isto tako, djetetu treba omogućiti aktivno sudjelovanje u važnim, životnim djelatnostima s odraslima i drugom djecom, jer na taj način dijete postaje istinski subjekt procesa učenja i kreator vlastitog znanja. Važno je da odgojitelj zna shvatiti dijete te na osnovi toga djelovati u skladu s djetetovim potrebama i interesima. Dakle, u suvremenom kurikulumu se ključno mijenja položaj djeteta u odgojno-obrazovnom procesu (Petrović-Sočo, 2009).

Nadalje, važno je spomenuti da „dijete u vrtiću i drugim oblicima izvanobiteljskog života ima mogućnosti za uspješno uspostavljanje i proširivanje emocionalnih i socijalnih veza, kvalitetnih odnosa s odraslima i djecom u neposrednoj poticajnoj okolini.“ (Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece, 1991, str. 12).

U takvoj poticajnoj okolini dijete može razvijati različite vrste djelatnosti od kojih se u Programskom usmjerenju odgoja i obrazovanja predškolske djece ističu životno praktične i radne, društvene i društveno zabavne, raznovrsne igre i istraživačko spoznajne, a navode se i umjetničke u kojima je važno djeci omogućiti raznovrsno umjetničko promatranje, slušanje i interpretaciju umjetničkih tvorevina za djecu te izražavanje i stvaranje kroz pjevanje, sviranje, plesanje, crtanje, građenje, govorno i scensko izražavanje.

S obzirom da će se u ovom radu više obrađivati sadržaji vezani uz glazbene aktivnosti i dobrobiti glazbe u djetetovom razvoju općenito, važno je napomenuti da upravo koncept suvremenog kurikulumu podržava stvaranje glazbeno poticajnog okruženja za dijete. U glazbeno bogatom okruženju sva djeca imaju priliku zadovoljiti svoje potrebe za aktivnim učenjem, istraživanjem i otkrivanjem sudjelujući u raznim glazbenim aktivnostima prema vlastitom interesu. Upravo slušanje glazbe, odgojiteljevo pjevanje i sviranje potiču djecu na aktivno istraživanje vlastitoga glasa i zvukova koje mogu proizvesti na određenim instrumentima ili na bilo koji drugi način. Raznim plesnim koreografijama koje ponudi, odgojitelj potiče djecu na zajednički ples i radost otkrivanja kroz zajedničko glazbeno i plesno stvaralaštvo. U glazbenim aktivnostima djeca imaju priliku razvijati različite vještine i sposobnosti na integriran način koji je svojstven upravo suvremenom kurikulumu. Uzevši u obzir da se u suvremenoj koncepciji kurikulumu, razvoju djeteta pristupa na holistički način, u

sljedećem će se poglavlju više pažnje posvetiti pojedinim aspektima cjelovitog razvoja djeteta.

3. HOLISTIČKI PRISTUP DJETETOVOM RAZVOJU

Holistički pristup djetetovog razvoja na dijete gleda kao cjelovito biće, a njegov razvoj kao složenu pojavu koja je više nego zbroj pojedinih aspekata razvoja. Iz tog pristupa proizlazi da razvoj počinje prije rođenja djeteta te se sastoji od više međusobno povezanih dimenzija (kao što su tjelesni, spoznajni, emocionalni i socijalni razvoj). Oni utječu jedan na drugi i razvijaju se usporedno, stoga svaka razvojna intervencija utječe na sva područja razvoja. Iako se razvoj odvija predvidljivim koracima i učenje se pojavljuje u prepoznatljivim sekvencama, postoji veliki individualni varijabilitet u brzini razvoja i stilu učenja djeteta. Razvoj i učenje se pojavljuju kao rezultat djetetove interakcije s ljudima i predmetima iz njegove okoline, gdje je dijete aktivni nositelj vlastitog razvoja (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca i Letica, 2004). Iste autorice navode da se djetetov razvoj može promatrati kroz njegove najočitije vidove, a to su: razvoj motorike, spoznaje, govora, emocionalni i socijalni razvoj, razvoj igre, razvoj likovnih sposobnosti i razvoj glazbenih sposobnosti, koje ću ukratko opisati.

3.1. Razvoj motorike

Starc i sur. (2004) navode da se pod razvojem motorike podrazumijeva djetetova sve veća sposobnost svrhovitog i skladnog korištenja vlastitog tijela za kretanje te baratanje predmetima. Također, postoje faze razvoja motorike, a mogu se pratiti kroz nekoliko područja: usavršavanje držanja tijela (posturalna kontrola), kretanje (lokomocija) i baratanje predmetima (manipulacija). Motorički razvoj događa se određenim redoslijedom koji je u skladu s razvojnim načelima. Upravljanje voljnim pokretima dijete započinje kontrolirajući pokrete glave i vrata, pa postupno preko voljnih pokreta rukama napreduje do voljnih pokreta nogama. Drugi smjer razvoja kontrole voljnih pokreta je od sredine trupa prema ekstremitetima, tj. dijete najprije kontrolira i upravlja pokretima ruku iz ramena, zatim pokretima iz lakta i konačno pokretima šake i prstiju. Te rane motoričke aktivnosti su temelj za razvoj osnovnih pokreta i oblika kretanja koji se pojavljuju u dobi između druge i sedme godine života.

3.2. Spoznajni razvoj

Prema Starc i sur. (2004, str. 20) spoznajni ili kognitivni razvoj se odnosi „na mentalne procese pomoću kojih dijete pokušava razumjeti i sebi prilagoditi svijet koji ga okružuje. Glavni procesi koji su u osnovi spoznajnog razvoja su postupno razvijanje unutarnjih zamjena (reprezentacija, uporaba simbola) za osobe i predmete i postupno razvijanje misaonih operacija (baratanje zamjenama za stvarnost „u glavi“: usporedba, analiza, sinteza, reverzibilnost, apstrahiranje, generalizacija). Dijete je isprva svjesno samo konkretne stvarnosti koja mu je u vidokrugu, a postupno uspijeva zadržati „u glavi“ zamjene za stvarnost (motoričku ili slikovnu shemu, sliku, riječ/sliku i riječ/pojam). Tako ono postaje svjesno da postoje predmeti i ljudi i kad oni nisu izravno u njegovu vidokrugu. Jednostavne zamjene za predmete i pojave u okolini (motoričke i slikovne sheme) dijete stječe od 6. mjeseca na dalje, a od kraja 2. do 6. godine najviše se služi zamjenama riječ/slika (simboličke sheme)“.

Andrić i Čudina-Obradović (1994) zaključuju da se tijekom spoznajnog razvoja događaju sljedeće promjene u djetetovom mišljenju: od vezanosti za neposredno iskustvo do zamjene stvarnosti simbolima, od egocentričnog mišljenja prema socijaliziranom, od konkretnog mišljenja prema apstraktnom, od usmjerenosti na jedan aspekt stvarnosti prema istodobnom zahvaćanju nekoliko aspekata, od uporabe vanjskih simbola prema unutarnjim simbolima, od vanjske aktivnosti i baratanja predmetima do predodžbe i zamisli o odnosima među predmetima i željenom učinku te prirodnih refleksa, preko stečenih navika, do složenih radnji.

3.3. Razvoj govora

Prema Posokhova (2008) govor se počinje razvijati prvim danom života a možda čak i ranije, odnosno u utrobi kada nerođeno dijete sluša glas svoje majke te ga uči razlikovati od drugih glasova. Iz toga proizlazi činjenica da je upravo slušanje važan čimbenik razvoja govora. Autorica također navodi da je razvoj govora usko vezan uz glazbu spominjući zanimljiv podatak temeljen na dokumentiranim iskustvima mnogih roditelja, a to je da glazbu koju je novorođenče redovito slušalo u utrobi prepoznaje i voli više od drugih skladbi.

Starc i sur. (2004) razvoj govora dijele na predverbalno i verbalno razdoblje. U predverbalnom razdoblju, koje traje od rođenja do pojave prve riječi, stvaraju se uvjeti za razvoj govora i jezika. To razdoblje je podijeljeno na fazu kričanja, fazu gukanja i fazu slogovanja.

Faza kričanja traje od rođenja do kraja drugog mjeseca života. U njoj se očituju spontana glasanja, odnosno zvukovi slični samoglasnicima koji nisu pravi govorni glasovi. Ta

faza je važna za cjelokupni govorni razvoj jer se tada počinju stvarati važne senzomotoričke veze u živčanom sustavu i mozak bebe postupno uči kontrolirati izgovor glasova i slušanje. Faza gukanja traje od drugog do petog mjeseca života. Dojenče počinje ovladavati intonacijom što znači da kričanje postaje raznolikije i pojavljuju se glasovi gukanja koji označavaju početak komunikativnog glasanja. U fazi slogovanja, koja traje od petog mjeseca do pojave prvih riječi, pojavljuju se glasovne igre i brbljanje. U toj fazi pojavljuju se pravi suglasnici i početno slogovno glasanje koje zatim prelazi u slogovno brbljanje. Beba spaja odvojene glasove u glasovne sekvence te počinje aktivnije slogovno brbljanje. Također počinje razumijevati ljudski govor te nakon osmog mjeseca spaja različite slogove i izgovora ih sa značenjem. Također, razumijevanje govora se razvija intenzivno što znači da dojenče svjesno reagira na vlastito ime, jednostavne naloge poput „Daj mi loptu“ te uspješno pogled prema imenovanim osobama ili predmetima. (Posokhova, 2008)

Verbalno razdoblje započinje između 12. i 18. mjeseca, odnosno pojavom prvih riječi. Te riječi su većinom dvosložne, a dijete može istu riječ upotrebljavati kao cijele iskaze koji, ovisno o situaciji, mogu mijenjati značenja. Na taj način dijete uspješno komunicira s okolinom s obzirom da se služi gestama i mimikom, te vrlo dobro barata intonacijom. Djetetovo razumijevanje brzo napreduje, vokabular se širi, a u drugoj polovici druge godine dijete počinje sastavljati prve rečenice, većinom od dvije riječi. Slijedi naglo napredovanje u govoru te savladavanje gramatike i uporaba više vrsta riječi. Već nakon treće godine dijete govorom prati svoje radnje te postaje kreativno, smišlja svoje riječi, a može i smišljati priče. Nakon četvrte godine, djeca se koriste različitim jezičnim igrama poput sparivanja riječi po ritmu, kontrastu i rimi, a veseli ih namjerno ispričati nešto naopačke i pogrešno. Prema petoj godini počinju dominirati dječja pitanja što ukazuje na važnost govora u spoznajnom razvoju, a samim time upućuje na važnost odgovaranja na djetetova pitanja jer se na taj način potiču kreativnost i znatiželja kod djeteta te želja za istraživanjem. Prema šestoj i sedmoj godini dijete sve više vlada artikulacijom glasova, te rabi sve vrste riječi i skoro sve vrste rečenica što je dobra podloga za početak usvajanja pisanog jezika te daljnje obogaćivanje rječnika i kulture govorenja koji traju cijeli život. (Starc i sur., 2004)

3.4. Socio-emocionalni razvoj

Različiti autori (Haviland-Jones i sur., 1997; LaFreniere, 2000; Oatley i Jenkins, 2000; prema Brajša Žganec, 2003) emocionalni razvoj dijele na tri faze:

- Prva faza je **usvajanje emocija**, a odnosi se na izražavanje i percepciju emocija te uključuje refleksne reakcije, karakteristike temperamenta i usvajanje određenih emocionalnih obilježja. Uz sposobnost emocionalnog reagiranja djeca uče prepoznavati emocije, a potom i kontrolirati. Ova faza uglavnom se odvija u ranom djetinjstvu.
- Druga faza je **diferenciranje emocija**, a obilježavaju ju povezivanje i odvajanje izraza i osjećaja prema ili od nekog ponašanja ili konteksta. U ovoj fazi dolazi do modifikacije signala iz okoline, a taj se proces odvija pod utjecajem učenja i prvenstveno obiteljskih obrazaca ponašanja te se emocionalne reakcije povezuju s novim kontekstom. Dakle, djeca u ranom djetinjstvu kroz interakciju sa svojim roditeljima diferenciraju i modificiraju svoje izražavanje emocija, oponašaju roditelje i tako stvaraju obiteljske obrasce ponašanja.
- Treća faza je **faza transformacije ili reorganiziranja emocija** koja uključuje dva procesa. U prvoj skupini govorimo o načinu transformacije emocionalnog stanja kroz procese razmišljanja, učenja ili pripreme za neko dolazeće stanje, dok se druga skupina odnosi na emocionalan proces koji se mijenja znanjem, iskustvom i odrastanjem. Na primjer, tuga se može pomiješati s krivnjom i strahom te tako dovesti do stvaranja negativne slike djeteta o samom sebi, potištenosti ili depresije.

Socijalni razvoj djeteta obuhvaća ponašanja, stavove i afekte djeteta koji su sjedinjeni u dječjoj interakciji s odraslima i vršnjacima. Osnovni pristupi u proučavanju ranog socijalnog razvoja su pristupi koji stavljaju naglasak na evolucijske korijene razvoja, zatim na utjecaj okoline i učenja, te kognitivno-razvojni modeli (Brajša Žganec, 2003). Unutar emocionalnog i socijalnog razvoja moramo promatrati sljedeće razvojne osobine, a to su: temperament djeteta, izražavanje vlastitih i razumijevanje tuđih emocija, razvoj privrženosti, socio-spoznajni razvoj u razumijevanju pojma o sebi, razvoj samoregulacije te društvenosti (Starc i sur., 2004).

3.5. Razvoj igre

Prema Starc i sur., (2004) igra je glavna i temeljna aktivnost djeteta pomoću koje se ono razvija i to u svim područjima razvoja. Dijete upravo u igri provodi najveći dio svog vremena. Autorice navode kako se općenito igra predškolskog djeteta može opažati s obzirom na **spoznajnu i društvenu razinu**. S obzirom na razvoj spoznaje prvo se pojavljuje

funkcionalna igra, i to već u dojenačkoj dobi, u kojoj dijete isprobava i razvija svoje sposobnosti. Zatim se pojavljuje **konstruktivna igra** u kojoj se dijete služi predmetima, baratajući njima s namjerom da nešto stvori. Na taj način dijete spoznaje svoje tijelo i svijet oko sebe. Već oko druge godine života pojavljuje se **igra pretvaranja** u kojoj djeca koriste predmet ili osobu kao simbol nečeg drugog te se tako razvija simbolička igra i igra uloga. Djeca u toj igri razvijaju svoju maštu, a često se uživljavaju i u uloge raznih junaka koji imaju supermoći. Važno je ne prekidati djecu u takvoj igri jer poistovjećivanjem sa junacima mogu razvijati osjećaj vlastite važnosti i moći. Već nakon pete godine pojavljuje se sve veći interes za **igre s pravilima** koje se igraju prema unaprijed poznatim pravilima i ograničenjima a djeca se kroz takve igre uče i samokontroli, odnosno uče se nositi s uspjehom i neuspjehom. S obzirom na društvenu razinu igre ona se dijeli na:

- Promatranje- gledanje drugih kako se igraju bez uključivanja u igru.
- Samostalna igra- samostalno igranje bez pokušaja približavanja drugoj djeci.
- Usporedna igra- djeca se igraju jedno pored drugog i sa sličnim materijalima, ali nema suradnje.
- Usporedno-svjesna igra- dijete uspostavlja kontakt očima s drugim djetetom priznavajući njegovu prisutnost u igri.
- Jednostavna socijalna ili povezujuća igra- igra u kojoj se djeca igraju u blizini, započinju razgovor i izmjenu igrački.
- Komplementarna i uzajamna igra- vrsta socijalne aktivne igre, npr. „lovice“, „skrivača“.
- Suradnička igra- grupna igra u kojoj postoji postizanje nekog cilja, a aktivnosti i postupci djece su usklađeni.

U dječjoj igri prisutne su obje razine jer je ona kompleksan fenomen, a napredak na tim razinama nije jednak za svu djecu. Djeca mogu kombinirati različite načine igranja u nekom razdoblju svog života, a ovisno o razini spoznajnog razvoja djeteta mijenja se i spoznajna složenost igre. To znači da iste vrste igara postoje u različitim fazama djetetova razvoja ali se mijenja njihova složenost. Djeca predškolske dobi također pokazuju individualne razlike u stilu igre i razini zaigranosti na što utječe djetetov odnos prema svijetu oko sebe. (Starc i sur., 2004).

3.6. Razvoj likovnih sposobnosti

Iako dijete od najranije dobi ima prirodnu potrebu za kreativnim izražavanjem, razvoj njegovih likovnih sposobnosti prema (Starc i sur.,2004) slijedi razvoj njegovih spoznajnih procesa, te razvoja motorike, odnosno sve veće mogućnosti baratanja predmetima. Autorice čak spominju povezanost sposobnosti likovnog izražavanja sa Piagetovim fazama spoznajnog razvoja. Stoga su prema tome izdvojile i opisale osnovne faze razvoja likovnih sposobnosti kao sljedeće:

- *Faza šaranja (1.5 godina do 3 godine)*

U ovoj fazi dječje se šaranja pojavljuje prvenstveno kao zainteresiranost za pokret ruke, a tek kasnije dijete zamjećuje tragove svoje aktivnosti. Pri držanju olovke dijete ne miče zglob, te proizvodi nenamjerne pokrete koji rezultiraju zakrivljenim, polukružnim crtama i crtama okomitog smjera. Znači dijete uživa u pokretima koje proizvodi, a prema (Balić-Šimrak 2010) dijete već od najranije dobi, opipavajući i modelirajući pulpu kruha, istražuje mogućnosti oblikovanja rukama, te time zadovoljava svoju potrebu za stvaralaštvom.

- *Faza slučajne reprezentacije (3 do 5 godina)*

U ovoj fazi djetetova usredotočenost se polako pomiče sa pokreta na likovne elemente, te počinje istraživati crte, oblike i boje. S obzirom da dijete sve više ovladava svojim pokretima, počinje namjerno stvarati crte i oblike, a ubrzo se pojavljuje i oblik kruga. Također zbog spoznajnog razvoja dijete svoj likovni rezultat počinje povezivati s nekim predmetom iz okoline, a kasnije ga i imenuje što znači da određeni crtež postaje simbol za neki predmet. Tada je poželjno i razgovarati s djetetom o značenju crteža te njegovom emocionalnom doživljaju.

- *Faza pokušaja postizanja namjerne sličnosti predmeta i crteža (4 do 6 godina)*

Ova faza je prema autoricama najkreativnije razdoblje djetetova likovnog razvoja, a estetske vrijednosti dječjih crteža se uspoređuju sa vrijednostima radova zrelih slikara. Dijete namjerno oponaša predmete, te razvija sve veću sposobnost povezivanja dijelova crteža u sadržajnu cjelinu. Također dijete istražuje oblike i boje ne pokazujući zabrinutost za realističnim prikazom, a radovi su maštoviti i inventivni. Poželjno je djetetu dopustiti puno izražavanje mašte.

- *Faza nastanka jednostavnih slika (5 do 7 godina)*

U ovoj fazi crteži postaju sve sličniji stvarnosti i sve je više detalja na njima. Dijete sve više želi komunicirati pomoću crteža, odnosno želi ispričati priču, a povećava se logičnost u mišljenju. Zato je poželjno razgovarati s djetetom, te mu omogućiti izražavanje svog unutarnjeg doživljaja i potaknuti ga na razmišljanje i komentiranje o crtežu i načinima uporabe likovnih elemenata. Kako bi odgojitelj poticao razvoj likovnih sposobnosti i njegovao razvoj likovnog talenta djeteta važno je da mu omogući veliku slobodu izraza, te osigura dovoljno vremena za boravak u likovnim aktivnostima. Odgojitelj ne bi trebao savjetovati i sugerirati djetetu kako da se likovno izrazi nego mu treba omogućiti dostupnost i raznolikost likovnih materijala, te pokazivati zainteresiranost i prihvaćati djetetova objašnjenja svojih radova. Poželjno je da odgojitelj potiče dijete na razgovor o tome što je htjelo prikazati u radu te kakvo značenje rad ima za njega. Pri tome odgojitelj mora slijediti dijete prepuštajući mu inicijativu u izražavanju (Starc i sur., 2004).

Balić-Šimrak (2010) navodi kako likovne aktivnosti potiču opuštanje cijelog organizma i lučenje hormona sreće, a osim toga pridonose razvoju divergentnog mišljenja i kreativnosti. Također, ističe kako u provođenju likovnih aktivnosti s djecom nema mjesta za pravila, zakonitosti i kritike jer oni koče kreativnost, radoznalost i samopouzdanje. Stoga je nužno da odgojitelj osluškuje, prihvaća i poštuje djetetovo likovno stvaralaštvo.

3.7. Razvoj glazbenih sposobnosti

Starc i sur. (2004) navode kako sva normalno razvijena djeca posjeduju biološke glazbene mogućnosti, a one se vrlo rano pokazuju. Kao što je spomenuto, nerođeno dijete u utrobi uči razlikovati glas svoje majke od ostalih glasova, a to znači da ono reagira na vanjske zvukove, ali i na ritmičke podražaje. Također, djeca već u prvome tjednu života mogu razlikovati visinu tona, a osjećaj za visinu tona je preduvjet za razvoj najvažnije glazbene sposobnosti, razumijevanja melodije. Autorice navode pamćenje melodije, percepciju ritma, shvaćanje tonaliteta, utvrđivanje intervala, sposobnosti uočavanja estetskog značenja, te apsolutni sluh kao ostale glazbene sposobnosti. Sve su one biološki utemeljene, kao što je i biološka pretpostavka za razvoj govora, no glazbena sposobnost je zasebna od sposobnosti govora. Dokaz tome su slučajevi u kojima, zbog oštećenja mozga dolazi do zakazivanja govornih sposobnosti, dok glazbene sposobnosti ostaju potpuno očuvane. Čak su i

individualne razlike u području glazbenih sposobnosti veće nego u području govornih sposobnosti, a mogu se primijetiti već u prve dvije godine života. Nadalje, (Starc i sur., 2004) navode tijek razvoja glazbenih sposobnosti koji je za svu djecu podjednak i pravilan, a očituje se u sljedećim fazama:

- *Faza slušanja (0 - 6 mjeseci)* - beba reagira na zvuk, zatim ga locira tako što okreće glavu prema izvoru zvuka, a kasnije i diferencira slušne podražaje, te aktivno percipira glazbu tako što pažljivo sluša i pokazuje znakove zadovoljstva pokrećući se na zvuk cijelim tijelom.
- *Faza motoričke reakcije na glazbu (6 - 9 mjeseci)* - beba počinje glazbeno oponašati i gukanjem reproducira promjene u visini tona i ritma.
- *Faza prve glazbene reakcije (9 – 18 mjeseci)* - pojavljuju se razne reakcije ugodne ili neugodne na razne vrste glazbe, te započinje usklađivanje pokreta i glazbe.
- *Faza prave glazbene reakcije (18 mjeseci – 3 godine)* - pojavljuje se spontano pjevanje i oponašanje poznatih melodijskih sekvenci, a kasnije se povećava koncentracija na glazbene podražaje. Dijete pažljivije sluša i uspješnije oponaša ritam što se očituje i u usklađenijim pokretima uz glazbu.
- *Faza imaginativne pjesme (3 – 4 godine)* - dijete pjeva raznovrsne pjesme koje su često izmišljene ili sastavljene od dijelova poznatih pjesama. Ritmički su skromne, ali melodijski inventivne.
- *Faza razvoja ritma (5 – 6 godina)* - razvoj ritma se naglo razvija, ali postoje poteškoće oko prilagođavanja pokreta sa promjenama tempa. Slučajno transponiraju u drugi tonalitet, a još ne razlikuju riječ, ritam i visinu tona.
- *Faza stabilizacije glazbenih sposobnosti (6 – 9 godina)* - nagli razvoj sposobnosti vezanih za ritam i melodiju, a u skladu sa spoznajnim razvojem olakšano je usvajanje glazbenih pojmova poput tempa, trajanja, takta, melodijskog kretanja i tonaliteta, što doprinosi percepciji i razumijevanju glazbe.

Utjecaj okoline na razvoj djetetove glazbene sposobnosti ima najveće značenje upravo u najranijem djetinjstvu, odnosno od rođenja do druge godine života, a smatra se da glazbena osjetljivost svakog djeteta doseže vrhunac između pete i šeste godine života. Da bi se poduprjelo prirodno razvijanje glazbenih sposobnosti kod djeteta potrebno mu je što ranije omogućiti pogodno glazbeno okruženje koje uključuje izloženost pjevanju, sviranju, glazbi te mogućnost aktivnog sudjelovanja i istraživanja kroz razne glazbene aktivnosti. Na taj se način može ostvariti biološki glazbeni potencijal kod djeteta, a vrlo rano, ranije nego u bilo kojem

drugom području, može se uočiti i glazbeni talent. On se očituje kroz ranije zanimanje za zvukove iz okoline, pozorno i mirno slušanje glazbe, veliku radost u glazbenim aktivnostima i traženje prilike za slušanje i stvaranje glazbe. Također, glazbeno darovita djeca lako pamte i reproduciraju dijelove melodije, mogu točno reproducirati tonove, vole opisivati pomoću zvuka i melodije, reagiraju pokretima na ritam i promjene tempa, a mogu i zamijetiti zvučanje različitih instrumenata istodobno. Kada se uoči glazbeni talent, potrebno je posvetiti posebnu brigu za glazbeni razvoj djeteta. (Starc i sur., 2004)

Omogućavanje bogatog i poticajnog glazbenog okruženja, osim što potiče razvoj glazbenih sposobnosti, pozitivno utječe i na ostala područja dječjeg razvoja o čemu ću detaljnije pisati u sljedećem poglavlju.

4. UTJECAJ GLAZBE NA DJETETOV RAZVOJ

Glazba je oduvijek bila i ostala sastavni dio čovjekova života, a poznato je da ona višestruko povoljno utječe na razvoj pojedinca od najranije dobi. Belajec (2014) navodi kako je glazba veoma važna za razvoj svakog djeteta te da pozitivno utječe na djetetove fizičke i umne sposobnosti, a omogućuje razvoj estetskog odnosa prema glazbi i umjetnosti općenito. Također navodi da je svako razdoblje u povijesti čovječanstva priznavalo glazbu kao bitan čimbenik u procesu učenja i formiranja pojedinaca te je bila i sastavni dio obrazovanja, kao što je i danas. Poznato je da se kod osoba koje se aktivno bave glazbom poboljšavaju glazbene sposobnosti, ali manje je poznato da se razvijanjem glazbenih sposobnosti i općenito razvija pojedinac. Glazbena iskustva počinju već u najranijoj dobi, a najčešće je to u pasivnom obliku, odnosno u obliku slušanja. Autorica ističe kako su na taj način djeca podvrgnuta ugodnim podražajima koji stimuliraju rad mozga, a navodi unaprjeđivanje određenih funkcija ukoliko je dijete aktivno uključeno u glazbene aktivnosti. Te funkcije su:

- komunikacijske vještine (verbalne i neverbalne)
- vizualna i auditivna percepcija
- slušna diskriminacija
- kognitivni procesi: pamćenje, mišljenje, opažanje i djelovanje
- motoričke vještine: gruba i fina motorika
- kreativnost i apstraktno mišljenje

Habuš Rončević (2007) navodi da je glazba jedan od najdjelotvornijih načina za smirenje i opuštanje djece, a ističe i kako se putem različitih muzičkih igara može zadovoljiti djetetova osobita potreba za kretanjem i izmjenom statičnih i dinamičnih aktivnosti. Nikolić (2017) spominje mnoga istraživanja koja ukazuju na pogodnosti glazbenog obrazovanja, a Belajec (2014) navodi kako djeca koja čitaju note, pjevaju, i redovito vježbaju sviranje nekog instrumenta mogu pokazati znatno bolju spacijalnu percepciju, verbalne i matematičke vještine te kreativnost. Također ističe važnost glazbe kao sredstva u komunikaciji jer često pomaže u izražavanju osobnosti. Glazba u kombinaciji s učenjem teorije i vježbanjem nekog instrumenta utječe na razvoj samopoštovanja djeteta. Kao vrlo učinkovitu metodu unaprjeđenja kvalitete života autorica navodi glazboterapiju kao moćnu medicinsku disciplinu.

Glazboterapijom se postižu pozitivne promjene u fizičkom i mentalnom zdravlju pojedinca, a primjenjiva je kod različitih dobnih skupina. U radu s djecom, glazboterapija ima ulogu i socijalne aktivnosti koja razvija samopouzdanje te služi kao motivator. Također, vibracije zvuka djeluju na sve procese u mozgu i time utječu na kognitivne, emocionalne i tjelesne funkcije (Škrbina, 2013).

Habuš Rončević (2007) navodi da se u mnogim kulturama glazba koristila u liječenju bolesti i poteškoća, stoljećima prije nego što se pojavilo zanimanje glazbeni terapeut, dok se danas glazbena terapija smatra klinički učinkovitom pomoći ljudima da izraze svoje osjećaje, ublaže stres, strah i bol te da se osjećaju sretniji. Također, autorica navodi da glazbene aktivnosti postaju važan čimbenik u radu s autističnom djecom te djecom s lakim i umjerenim intelektualnim poteškoćama.

Nadalje, Nikolić (2017) navodi važnost glazbenog obrazovanja djece ukazujući na rezultate neuroznanstvenih istraživanja koja dokazuju da su djeca predškolske i rane školske dobi u ključnom stadiju općeg razvoja te da glazbeno obrazovanje ima veći utjecaj na razvoj mozga ako su mu djeca izložena u ranijoj dobi. Stoga autorica opisuje utjecaje glazbe na kognitivni, psihomotorni, socijalni i emocionalni razvoj djeteta.

4.1. Utjecaj glazbe na kognitivni razvoj

Habuš Rončević (2007), osvrnući se na metodu glazbene terapije zvane „Mozart efekt“, navodi kako Mozartova glazba poboljšava prostornu percepciju te omogućuje jasnije izražavanje, a ritmovi i melodije Mozartove glazbe stimuliraju i pobuđuju kreativna i motivacijska područja mozga. Nikolić (2017) navodi istraživanja koja su se bavila proučavanjem „Mozart efekta“, a donijela su spoznaju da omogućavanje boljeg kognitivnog funkcioniranja može biti izazvano slušanjem omiljene glazbe bez obzira na vrstu te da je uzrok takvog učinka optimalno emocionalno stanje. Rezultati nekih istraživanja navode kako su glazbeno obrazovani ispitanici pokazali bolje rezultate od glazbeno neobrazovanih ispitanika u određenim tipovima kognitivnih testova te IQ testovima, a dokazuje se i utjecaj glazbene obuke na razvoj kreativnosti i apstraktnog mišljenja. Spominje se i da glazbeno obrazovanje pomaže poticanju učenja i razvoju motivacije, a aktivan glazbeni angažman poboljšava percepciju vlastitih sposobnosti.

4.2. Utjecaj glazbe na socio-emocionalni razvoj

Nikolić (2017) navodi mnoga provedena istraživanja koja su proučavala utjecaj glazbe na socio-emocionalni razvoj djece u obliku grupnih programa ali i utjecaj glazbe općenito. Gotovo sva istraživanja navode kako djeca predškolske i školske dobi koja su imala nekakav glazbeni program vezan za pjevanje, plesanje i sviranje pokazuju bolje rezultate na testovima empatije nego djeca koja nisu bila uključena u glazbeni program. Također, djeca koja sudjeluju u nekom obliku glazbenog programa pokazuju veći stupanj samosvijesti i osjećaja socijalne uključenosti koji utječu na razvoj boljih socijalnih vještina i samopouzdanja. Među važnim rezultatima utjecaja glazbenih aktivnosti i glazbenih programa ističu se psihofizička relaksacija, emocionalno oslobađanje, redukcija osjećaja stresa te osjećaji sreće, radosti, pozitivnog raspoloženja i uzbuđenja. Kod djece predškolske dobi, sudjelovanje u glazbenim aktivnostima i programima značajno doprinosi i razvoju samoregulacije, koja sa ostalim socio-emocionalnim vještinama pozitivno utječe na budući akademski uspjeh djeteta.

Habuš Rončević (2007) ističe da je glazba važno i moćno oruđe za razvijanje društvenog razvoja djeteta, a tvrdi kako grupne glazbene aktivnosti potiču i povučenu djecu da se priključe pjesmi i plesu.

4.3. Utjecaj glazbe na psihomotorni razvoj

Prema Nikolić (2017), većina istraživanja u ovom području ističu povezanost glazbenih aktivnosti i programa sa postizanjem bolje motoričke koordinacije i lakoće pokreta naglašavajući važnost integriranja tjelesnih i glazbenih aktivnosti. Takve vrste aktivnosti i programa pozitivno utječu na razvoj motoričkih vještina, a također utječu na razvoj ritma i na brže motoričko prilagođavanje djeteta u nepredvidivom okruženju. Schlaug i sur., (2005), prema Nikolić (2017) ističu kako učenje sviranja nekog instrumenta podrazumijeva usavršavanje fine motoričke vještine i na taj način se poboljšavaju psihomotorne vještine kod djece.

4.4. Uloga odgojitelja u glazbenom razvoju djece

Već je poznata činjenica da se prvih nekoliko godina života mozak i živčani sustav ubrzano razvijaju, a da se u tom razdoblju stvaraju neuronske veze brže nego u bilo kojoj sljedećoj fazi života. Levitin, (2006), prema Nikolić (2017) govori da sredinom djetinjstva mozak počinje reducirati neuronske veze te da se zadržavaju samo one najvažnije i one koje se najčešće koriste. Stoga je za optimalan razvoj djece nužna poticajna sredina koja će svakom djetetu pravovremeno omogućiti maksimalno ostvarenje tog razvoja. U ostvarivanju

tog zadatka, osim roditelja, najveću odgovornost imaju odgojitelji, učitelji te cijeli odgojno-obrazovni sustavi i obrazovne politike (Nikolić, 2017).

Gospodnetić (2007) navodi važnost edukacije studenata, budućih odgojitelja, kako bi bili u stanju djeci prezentirati kvalitetnu glazbu, razvijati njihovu muzikalnost i zadovoljiti njihovu potrebu za glazbom. Iz tog razloga se studentima pristupa na isti način, odnosno omogućuje im se stjecanje znanja, vještina i glazbenog ukusa kroz program studija.

Vrandečić (2007) navodi da je slušanje glazbe uživo nezamjenjivo za razvoj muzikalnosti jer su doživljaj glazbe u akustičnom prostoru, sudjelovanje publike u izvedbi zajedno s izvođačima i vizualni aspekt sve ono čega nema pri slušanju glazbe preko audiouređaja. Ponukan činjenicom da budući učitelj i odgojitelj nema jasno izgrađen stav prema umjetničkoj glazbi, a koja je proizašla iz ankete provedene među studentima Učiteljskog fakulteta, autor osniva glazbenu scenu na Učiteljskom fakultetu. Glazbena scena Učiteljskog fakulteta, kroz cikluse svake akademske godine, organizira koncerte u prostoru Učiteljskog fakulteta i ugošćuje razne izvođače, a i sami studenti imaju priliku sudjelovati kao izvođači u glazbenoj sceni u sklopu nekih izbornih kolegija. Na taj se način umjetnička glazba različitih stilova i razdoblja približava studentima te tako obogaćuje njihov glazbeni ukus koji je neophodan da bi oni jednoga dana mogli približiti kvalitetnu glazbu djeci.

Nadalje, (Gospodnetić, 2007) tvrdi da uz slušanje dječjih pjesama koje se kasnije mogu obraditi s djecom, djeci treba omogućiti i slušanje vrijedne umjetničke glazbe koja treba biti pažljivo odabrana od strane odgojitelja. Također, autorica navodi da je, osim slušanja glazbe, bolja živa izvedba jer pridonosi jačem doživljaju, odnosno dijete ju osjeća čitavim tijelom i taj osjećaj pohranjuje u mozgu. S obzirom da studenti Učiteljskog fakulteta kroz studij uče svirati odabrani instrument, poželjno je da se stečenim znanjem i vještinama služe u radu s djecom, odnosno da djeci omoguće živu izvedbu u obliku sviranja instrumentalne glazbe, pjevanja ili instrumentalne pratnje s pjevanjem.

S obzirom da utjecaj glazbe na djetetov razvoj nije upitan, odgojitelji bi se u svom radu s djecom trebali koristiti raznim sadržajima i metodama rada u obogaćivanju glazbene podloge koja će višestruko povoljno utjecati na ishode odgoja i obrazovanja djece. Stoga je nužno da se odgojitelji posvete unaprjeđivanju svojih znanja i vještina vezanih i za glazbene sadržaje. Ukratko, odgojitelji trebaju djeci omogućiti slušanje glazbe, sviranje, pjevanje te plesanje uz glazbu, a najviše trebaju oslušivati i poticati dječje stvaralaštvo kroz sve

aktivnosti koje provode s njima, a o vrstama i načinima izvođenja tih aktivnosti ću detaljnije pisati u sljedećem poglavlju.

5. VRSTE I NAČINI IZVOĐENJA GLAZBENIH AKTIVNOSTI U VRTIĆU

5.1. Glazbene aktivnosti u vrtiću

Prema Gospodnetić (2011), najčešće vrste glazbenih aktivnosti u vrtiću su:

- Obrada brojalice (ili ponavljanje brojalice)
- Obrada pjesme (ili ponavljanje pjesme)
- Aktivno slušanje glazbe
- Igre s pjevanjem
- Poticanje dječjeg stvaralaštva
- Sviranje na udaraljka

5.1.1. Obrada brojalice

Brojalica je vrsta ritmičkog govora koja služi za razbrojavanje (izbrojavanje, prebrojavanje, odbrojavanje, brojanje) prije neke druge igre, a ubrajamo ju u vrstu glazbe budući da ima svoj ritam, glazbeni oblik i sve ostale elemente osim melodije i harmonije. Specifičnost brojalice je posljednji slog koji se jače naglasi, a često određuje tko će od djece biti izabran u igri (Gospodnetić, 2011). Brojalice mogu biti govorene i pjevane. Govorene su brojalice one koje se izgovaraju na jednom tonu, a pjevane brojalice imaju jednostavnu melodiju i često su lišene zakonitosti tonaliteta (Dobrota, 2012).

Obrada podrazumijeva prvo susretanje djece s novom pjesmom, brojalicom ili skladbom koju slušaju. Ako aktivnost posvetimo već poznatoj brojatici, radi se o ponavljanju. No, u metodičkom postupku nema potreba za postojanjem razlike između obrade i ponavljanja, budući da se izvođenje pjesme ili brojalice može dijeliti na više dana – prvi dan se obrađuje na jedan način, a potom se ponavlja uz upotrebu istog, sličnog ili različitog metodičkog postupka.

Uz pjesmu ili brojalicu koja se obrađuje, djeca najčešće pokret stvaraju spontano ili pokret može izmisliti odgojitelj na način da stvara pokret tako da slijedi jedan ili više elemenata kompozicije u jednostavnoj koreografiji za koju može naći uzor u igrama s pjevanjem (Gospodnetić, 2011).

5.1.2. Obrada pjesme

Kod obrade pjesme odgojitelj je cilj jest stvoriti uvjete da djeca nakon određenoga vremena nauče pjesmu i da je pjevaju korektno i skladno. Jedan od najsnažnijih pokretača aktivnosti je interes djece za pjesmu. Način na koji se pjesma interpretira te odgojiteljeva priprema i zalaganje za što kvalitetnijom obradom utječe na odnos djece prema pjesmi. Pjesme možemo obraditi uz pokret, aplikacije, udaraljke i dramatizaciju (Gospodnetić, 2011). Također, odgojitelj može izvesti pjesmu i u obliku instrumentalne pratnje s pjevanjem kako bi djeci upotpunio doživljaj pjesme.

5.1.3. Aktivno i pasivno slušanje glazbe

U aktivnostima aktivnog i pasivnog slušanja glazbe poželjno je odabrati kvalitetnu umjetničku glazbu, samo što kod aktivnog slušanja treba paziti da skladba ne bude preduga. Pod pasivnim slušanjem glazbe najčešće se podrazumijeva puštanje glazbe kao kulise što ne umanjuje značaj takve vrste aktivnosti za razvijanje glazbenog ukusa djece. Aktivno slušanje podrazumijeva svjesno usmjerenu pažnju na pojedinu skladbu, a može se slušati i pjesma ili brojalica. S obzirom da se pri aktivnom slušanju glazbe puštaju kratke skladbe, poželjno ju je slušati više puta u aktivnosti. Također, za vrijeme aktivnog slušanja glazbe djeca se mogu kretati, likovno izražavati, a možemo im i pokazivati aplikacije. Nije poželjno koristiti udaraljke za vrijeme aktivnog slušanja kao ni previše analitički slušati s djecom, iako se mogu dati neke upute poput „pusti neka te glazba nosi“ i postaviti neka pitanja poput „što ste čuli?“ (Gospodnetić, 2011). Nadalje, autorica ističe da je za vrijeme slušanja glazbe poželjno šutjeti, a verbalna priprema bi trebala biti svedena na najmanju mjeru iz razloga što je glazba dovoljno snažna da zaokupi dijete. Također, glazba se nikako ne bi smjela prekidati.

5.1.4. Igre s pjevanjem

Igre s pjevanjem su folklor koji su djeca sama stvarala stoljećima. a u sebi sadržava glazbeni i plesni sadržaj. Pojedine igre s pjevanjem, pretežno imitacijskog karaktera, omogućuju stvaralaštvo koje se najčešće izražava pokretom, a u nekim je igrama prisutna i podjela uloga (dramatizacija) koja je individualna ili grupna. Kad se djeca upoznaju s novom igrom, odgajatelj započinje pjevati sam, a djeca ga slijede. Ukoliko je potrebno prije igre podijeliti djecu u parove, odgojitelj bi trebao jednom otpjevati pjesmu uz hodanje metra u

krugu, da je djeca čuju, pa tek nakon toga dijeliti djecu. Ako treba izabrati dijete koje će biti u sredini, pri prvom igranju obično odgajatelj igra tu ulogu (Gospodnetić, 2011).

„Cilj igara s pjevanjem je stvaranje ozračja razdraganosti, neopterećenosti, ugone, popunjavanje slobodnog vremena, pa i mi igramo s djecom te igre s istim ciljem s kojim bi ih igrala i djeca sama - da djeca budu okružena glazbom i da ih razveselimo.“ (Gospodnetić, 2011, str. 122).

5.1.5. *Poticanje dječjeg stvaralaštva*

Gospodnetić (2011) navodi da su dječje stvaralaštvo i kreativnost itekako prisutni jer dijete ima potrebu za tim. Važno je da odgojitelj ne zatre put dječjeg stvaralaštva npr. prekidajući djecu u spontanom pjevanju, plesanju ili sviranju po dijelovima sobe, nego da uvažava i njeguje dječje pokušaje improvizacije. Autorica navodi mnoštvo načina na koje se može poticati dječje stvaralaštvo, a neki od njih su:

- **Stvaranje zvukova koji nisu uobičajeni** (npr. trganje ili gužvanje papira ili nekog materijala, kotrljanje nekog predmeta po podu)
- **Osluškiivanje i oponašanje** (npr. kako zvuči pojedini predmet kad padne sa stola, kako zvuči kamenčić kad padne na tepih ili na pod bez tepiha)
- **Samostalna izrada zvečki** (npr. izrada od raznog sitnog neoblikovanog materijala kojima se pune razne kutijice te njihova upotreba na razne načine)
- **Odgonetanje zvukova** (djeca pogađaju što su čula iza paravana, npr. neki instrument, nečiji hod, pljeskanje ili otvaranje i zatvaranje vrata)
- **Slušanje glazbe uz ples** (moguće su odgojiteljeve upute poput: „pusti neka te glazba nosi“, „pusti da ti se ruka ili noga pomakne kao glazba“, „zamisli da plešeš pod vodom“ i sl.)
- **Slušanje glazbe uz likovno izražavanje** (dijete uz glazbu može slikati, crtati ili modelirati, no nije poželjno reći djeci naslov skladbe)
- **Izgovaranje slogova** (odgojitelj djeci izgovara slogove raznom brzinom, visinom i glasnoćom, a djeca ih ponavljaju te se nakon toga djeca pojedinačno redaju u ulozi voditelja igre)
- **Mijenjanje riječi, melodije, tempa, dinamike, ritma ili naglasaka** (mijenjanje melodije se izvodi u poznatoj pjesmi dok se ostala mijenjanja mogu izvoditi i sa poznatom brojalicom)

- **Postavljanje glazbenih pitanja** (odgojitelj otpjeva pitanje, a potom dijete odgovara)
- **Pjevani govor** (mogu se pjevati priče ili samo dogovorene riječi)
- **Ozvučena priča ili pjesma** (za vrijeme pripovijedanja priče odgojitelj sugerira djeci na mjestima gdje se mogu oponašati npr. neke životinje ili pojave iz prirode, a djeca oponašaju svojim glasom ili na udaraljka)
- **Oponašanje zvukova ustima** (djeca mogu oponašati zvukove životinja, vozila, kiše, vjetra, hrkanja, škripanje stolca i sl.)
- **Sviranje po svom tijelu** (istraživanje zvukova pljeskanja, toptanja nogama, zvuka zubića i ostalih dijelova tijela, a može se izvoditi i uz ritmički predložak)
- **Uglazbljivanje stihova** (odgojitelj govori ili čita npr. po dva stiha, a djeca ponavljaju pjevajući pojedinačno ili skupno)

5.1.6. *Sviranje na udaraljka*

Gospodnetić (2011) navodi da se sviranje udaraljki može koristiti pri obradi pjesme ili brojalice a može biti i samostalna aktivnost, što se rjeđe koristi. Sviranje udaraljke se pri obradi pjesme ili brojalice svojevrsno nadovezuje na pokret i aplikaciju, jer je sviranje isto pokret koji zbog instrumenta u rukama rezultira određenim zvukom koji titra. Autorica ističe da zvukovi udaraljki djecu dodatno motiviraju na kretanje i dulji boravak u glazbenoj aktivnosti što doprinosi njihovoj duljoj okruženosti glazbom. S obzirom da su udaraljke vrsta instrumenata, na njima se ne udara nego svira, a kod sviranja je važno obratiti pažnju da se ruka ili palica nakon sviranja odmah odmakne od instrumenta kako bi se mogao dobiti čist zvuk koji dugo titra. U radu s djecom predškolske dobi koristi se skup udaraljki zvan Orffov instrumentarij, a sastoji se od udaraljki preuzetih iz simfonijskog orkestra od kojih su neke veličinom prilagođene djeci, a općenito se dijele na melodijske i ritmičke udaraljke.

Melodijske udaraljke su one koje imaju određenu visinu zvuka i proizvode tonove a neke od njih su: ksilofon, metalofon, zvončići, vibrafon, timpani i gong. **Ritmičke udaraljke** nemaju određenu visinu tona te se na njima svira samo ritam, a neke od njih su: štapići, ručni bubanj, mali bubanj, triangel, tam-tam, veliki bubanj, činele, zvečka, tamburin, praporci, drveni bubnjić, kastanjete, razne čegrtaljke, agogo i bambusove visilice. U dječjim vrtićima se najčešće koriste štapići, zvečke i tamburin, a mogu se pojaviti i udaraljke kojima ne znamo ime te se s djecom mogu izraditi razne verzije nekih spomenutih udaraljki, a najčešće zvečke i štapići. Npr. zvečke se mogu izrađivati od raznih kutijica te puniti raznim žitaricama i ostalim

prirodnim neoblikovanim materijalima. Također, osim po udaraljka, možemo svirati i po svom tijelu te po predmetima oko sebe, a djecom možemo istraživati zvukove dobivene pljeskanjem, lupkanjem nogom, pucketanjem prstima i sl. (Gospodnetić, 2011).

Kad se radi o sviranju udaraljki kao glavnom dijelu aktivnosti, Gospodnetić (2011) navodi da je poželjno djeci omogućiti aktivnosti upoznavanja udaraljki kako bi slobodno isprobavali zvukove i načine sviranja na njima. Među najčešćim načinima upotrebe udaraljki autorica ističe:

- **Mali orkestar** - Odgojitelj s djecom izradi desetak zvečki te ih svrsta u tri skupine po zvuku i obliku, djeca sjednu u polukrug te svako dijete uzme po jednu zvečku. Odgojitelj stoji kao dirigent ispred njih, dok su ostala djeca gledatelji. Odgojitelj dirigira skupinama djece pokazujući koja skupina svira, koliko dugo i kako glasno. Nakon nekog vremena ulogu dirigenta počinju preuzimati djeca, jedan po jedan. Na taj način dolazi do izražaja dječjeg stvaralaštva jer ne postoje pravila kakve skladbe moraju biti.
- **Sviranje na ritmički predložak** - Odgojitelj snimi stalni ritam pomoću sintetizatora zvuka ili na neki drugi način u trajanju od pola sata. Ritam se može i promijeniti nakon nekog vremena. Djeci se da uputa da sviraju na svemu oko sebe te dobivaju dovoljno vremena da istražuju koliko god žele. Krajnji cilj je da se makne nasnimljeni ritam, a da djeca improviziraju slobodno bez da se stvori nekontrolirana buka.
- **Igranje ritmovima** - Postoje različiti načini igranja ritmovima ali može se provesti na način da djeca sjednu u krug u čijoj sredini se nalaze različite udaraljke koje djeca, jedan po jedan, izabiru za sebe. Odgojitelj objasni djeci što sviraju, a na njegov znak djeca kreću svirati. Također mora postojati znak za prestanak sviranja. Kao još jedan od načina ističe se taj da odgojitelj svira neki ritam koji djeca ponavljaju za njim, a kad odsvira jedan određeni ritam djeca ne ponavljaju.

5.2. Načini izvođenja glazbenih aktivnosti

Gospodnetić (2011) od svih načina rada koji se koriste u gore navedenim glazbenim aktivnostima izdvaja tri osnovna koja se koriste gotovo svakodnevno a to su:

- **Pokret** - koji je neodvojiv od glazbe

- **Aplikacije** - npr. slike ili lutke
- **Udaraljke** – koje sviraju djeca

Ovi načini se koriste kod obrade i ponavljanja pjesme ili brojalice, a kod aktivnog slušanja glazbe se ne koriste udaraljke kako je već spomenuto. Također, ovi načini rada se mogu pojaviti i u drugim vrstama aktivnosti kao što su igre s pjevanjem, dječje stvaralaštvo i sviranje udaraljki, ali se više pojavljuju spontano, bez prethodne namjere odgojitelja za tim. Npr. u igrama s pjevanjem je pokret prisutan i bez prethodnog osmišljavanja, a djeca će u svom stvaralaštvu zaplesati ili posegnuti za udaraljka samoinicijativno i spontano.

Autorica također navodi i opisuje ostale načine rada:

- **Dramatizacija** – Podjela uloga među djecom koja u sebi može i ne mora sadržavati ostale načine rada. Ovisno o vrsti aktivnosti djeca mogu svi glumiti istu ulogu, biti podijeljeni na pola u dvije uloge, može biti podijeljeno nekoliko uloga po skupinama ili samo jedno dijete dobije neku ulogu. Dramatizacija može uključivati i dječje stvaralaštvo, npr. u nekoj priči djeca preuzmu neke uloge te na kraju sami dodaju nove uloge i tekst. Važno je da se djeca spontano uživljavaju u uloge, a ne da ih uče.
- **Pjesma ili skladba uklopljena u priču** - U ovom načinu rada poanta je da se u priči dobrog sadržaja pojave pjesma, skladba ili čak brojalica što više puta te da djeca pjevaju zajedno s odgojiteljem kad usvoje pjesmu ili brojalicu, stoga nema potrebe za ostalim načinima rada. Ukoliko postoji potreba za pojavljivanjem više pjesama ili skladbi u priči, one bi trebale biti djeci poznate.

Nadalje, Gospodnetić (2011) navodi kako je za uspješnu provedbu svih glazbenih aktivnosti, osim kod igara s pjevanjem, potreban dobar metodički postupak, koji je dio aktivnosti. Igre s pjevanjem imaju već postavljena pravila pa nije potreban metodički postupak. Cilj dobrog metodičkog postupka je da djeca ponove određenu pjesmu, brojalicu ili čuju određenu skladbu što više puta, a da ne dožive to kao učenje. Poželjno je aktivnost odmah započeti pokretom, uz aplikacije ili sviranje na udaraljka. To ne znači da nakon svakog ponavljanja treba smišljati novi način izvođenja, nego se treba prilagoditi dječjoj zainteresiranosti i pravovremeno uvoditi nove ideje. Autorica također ističe da je poželjno koristiti metodičke postupke u kojima se djeca izmjenjuju i čekaju da dođu na red. Na taj način djeca se uče samokontroli i stječu vještinu čekanja na red, a produljuje se i pažnja.

6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

6.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja je interpretacija glazbe na instrumentima u radu s djecom rane i predškolske dobi.

6.2. Cilj istraživanja

Istraživanje je imalo za cilj odgovoriti na sljedeća pitanja:

- Kolika je razina motivacije djece za sudjelovanje u aktivnosti u slučaju puštanja glazbe s CD-a, a kolika u slučaju prisutnosti glazbenih instrumenata uz interpretaciju na njima?
- Kolika je duljina trajanja dječje pažnje i same aktivnosti u jednom i drugom slučaju?
- U kojoj mjeri i na koji način su djeca uključena u aktivnosti u jednom i drugom slučaju?

6.3. Uzorak

Istraživanje je provedeno u DV „Dječji koraci“ između 3. i 11. rujna 2018. Aktivnosti su provedene uz pomoć odgojiteljica DV „Dječji koraci“ u starijoj jasličkoj skupini „Zvezdice“ i mješovitoj vrtičkoj skupini „Loptice“. U obje odgojne skupine proveli smo po jednu glazbenu aktivnost aktivnog slušanja pjesme s CD-a te aktivnost obrade pjesme uz instrumentalnu pratnju na gitari s pjevanjem. U jednoj aktivnosti sudjelovala su djeca i odgojiteljice iz mlađe vrtičke skupine „Pačići“. U aktivnostima aktivnog slušanja kao načine rada koristio sam pokret uz glazbu uz poticanje dječjeg stvaralaštva, a u aktivnostima obrade pjesme uz instrumentalnu pratnju koristio sam također pokret uz glazbu te sviranje na udaraljka i poticanje dječjeg stvaralaštva.

6.4. Metoda istraživanja

Koristili smo kvalitativnu metodu istraživanja s videozapisima. Dakle, nije nam cilj bio kvantificirati neke podatke i temeljem toga osigurati objektivnost u istraživanju, nego kvalitativnom analizom videozapisa uočavati osnovne elemente (pažnja, motivacija i njihove razlike s obzirom na vrstu interpretacije). Tijekom istraživanja koristila se metoda opažanja. Metodama opažanja i promatranja te osvrtnjem na video snimke koje su pratile tijekom pojedinih aktivnosti i reflektiranjem na iste došli smo do odgovora na postavljena istraživačka pitanja. Videozapisi su nam poslužili za analizu na prvi pogled, suptilnih i skrivenih elemenata u aktivnosti. Oni su nam poslužili za ponovno vraćanje analiziranim situacijama.

6.5. Tijek aktivnosti

Prva aktivnost provedena je u starijoj jasličkoj skupini „Zvezdice“ u vremenu nakon doručka i prije užine, odnosno između 9:00 i 10:00 sati. U odgojnoj skupini je bilo sedamnaestero djece. Aktivnost je uključivala aktivno slušanje pjesme „Kad si sretan“ puštane s CD-a. Metodički postupak je počeo prvim puštanjem pjesme u trajanju od 3 minute. Od prvih trenutaka pjesme djeca su reagirala usmjerenom pažnjom i spontanim pokretima kao reakcijom na pjesmu. Pjesma je ponavljana 5 puta, a kroz ponavljanja bili su prisutni pokreti uz glazbu te dječje stvaralaštvo kroz ples i pjevanje. Aktivnost je trajala 25 minuta. Četvero djece je aktivno sudjelovalo od samog početka do kraja aktivnosti. Već od prvog puštanja spontano su počeli plesati, okretati se te su bili vidljivi njihovo oduševljenje i emocionalna uključenost u aktivnost. S ponavljanjima pjesme je i ta grupa od četvero djece ponavljala glavne riječi pjesme koje su pratile njihovu koreografiju, odnosno koreografiju same pjesme. Također, drugih četvero djece je za vrijeme glazbene aktivnosti bilo i dalje u svojim aktivnostima, ali su vrlo brzo pokazali interes za pjesmu te su, uz svoju igru, promatrali tijek aktivnosti te pokretom reagirali na pjesmu. Jedno dijete se već pri prvom slušanju odvojilo od svoje dotadašnje aktivnosti te se priključilo pjesmi. Osmero djece je promatralo aktivnost i povremeno su sudjelovali stvarajući svoje pokrete i oponašajući koreografiju pjesme. Neka djeca su dolazila u interakciju s drugom djecom, odgojiteljicom i sa mnom kroz izvođenje improviziranih plesnih pokreta. Među djecom koja su povremeno sudjelovala primijećeni su intervali aktivnog sudjelovanja u pjesmi, a zatim usmjerenosti pažnje na neku drugu radnju uz nešto pasivnije sudjelovanje te vraćanje na aktivno sudjelovanje. Moguće je da je pjesma

imala značaj za djecu u radnjama u kojima se na prvi pogled činilo da pasivnije sudjeluju u aktivnosti. Jedno dijete je promatralo aktivnost u naručju odgojiteljice jer s obzirom da je još u procesu adaptacije, tamo se osjećalo sigurnije za sudjelovanje u aktivnosti.. Dakle, djeca su bila većinom motivirana za aktivnost, njihova pažnja je bila periodična ili potpuna te su sva djeca na neki način sudjelovala između ostalog oponašajući koreografiju, spontano plešući, pjevajući i stvarajući svoje plesne pokrete i vršeći radnje koristeći i druge predmete koji su u tom trenutku moguće imali neki značaj vezan uz pjesmu.

Druga aktivnost provedena je u mješovitoj vrtićkoj skupini „Loptice“ također u vremenu između 9:00 i 10:00 sati. U odgojnoj skupini je bilo dvadesetero djece. Aktivnost je uključivala aktivno slušanje pjesme „Kad si sretan“ puštane s CD-a. Metodički postupak je počeo prvim puštanjem pjesme u trajanju od 3 minute. Djeca su pokazala veliko zanimanje za pjesmu te je velika većina djece odmah počela sudjelovati spontano se krećući u ritmu pjesme i oponašajući koreografiju. Grupa od troje djece se nalazila u kućici u sklopu jednog od kutića dnevnog boravka, a neposredno od same glazbene aktivnosti te su sudjelovali promatrajući, krećući se u sjedećem položaju i ponavljajući koreografiju dok su paralelno bili u svojoj igri s lutkama. Također, troje djece je promatralo aktivnost pojedinačno sa strane, ali su sudjelovali pokretom i plešući na mjestu te im je pažnja bila usmjerena na aktivnost cijelo vrijeme. Jedno od to troje djece se nakon nekog vremena pridružilo drugoj djeci u aktivnosti. Dvoje djece je, zbog toga što još ne znaju hrvatski jezik u potpunosti, bilo manje aktivno u pjevanju pjesme, ali su djelomično sudjelovali u plesu i koreografiji te su aktivno promatrali tijekom aktivnosti izražavajući zadovoljstvo smiješeći se. Ostala djeca su aktivno sudjelovala pjevajući, oponašajući koreografiju te slobodno se gibajući i plešući. Kroz 9 ponavljanja pjesme kombinirali smo pokret uz glazbu, pjevanje i koreografiju, slobodan ples te oformili vlakić koji je kružio sobom dnevnog boravka dok su djeca pjevala i oponašala koreografiju u pjesmi. Kada sam osjetio lagano zasićenje pjesmom nakon desetog ponavljanja, odnosno lagano osipanje pažnje pokrenuo sam kratki razgovor u vezi aktivnosti te su djeca izjavila kako su zadovoljna zbog provedene aktivnosti te da im se sviđalo pjevati i slobodno plesati uz pjesmu. Dakle, aktivnost je trajala 35 minuta te su djeca bila prilično motivirana za nju. S obzirom na broj ponavljanja pjesme, dječja pažnja je bila usmjerena i duga te je većina djece aktivno sudjelovalo u aktivnosti stvaralački se izražavajući kroz improvizirane plesne pokrete.

Treća aktivnost provedena je u starijoj jasličkoj skupini „Zvezdice“ između 9:00 i 10:15 sati. U odgojnoj skupini je bilo sedamnaestero djece. Ovaj put je aktivnost sadržavala obradu pjesme „Medo“ izvedenu kao instrumentalna pratnja na gitari s pjevanjem. Također su

se koristili štapići kao udaraljke. Već je sama pojava akustične gitare kod djece izazvala veliki interes te je uvodni dio aktivnosti bio istraživanje zvukova koje gitara može proizvesti. Sva djeca su promatrala što će se zbiti, a neki su pojedinačno dolazili do gitare kako bi isprobali vlastitim prstima sviranje, odnosno proizvodnju zvuka preko žica. Ubrzo je počela prva izvedba pjesme „Medo“ uz koju su se djeca počela spontano kretati ili su promatrala izvedbu. Između prvih par izvođenja pjesme nije bilo pauze s obzirom da je pjesma jako kratka, a u tom periodu sva su se djeca uključila u aktivnost te su spontano plesali uz pjesmu ili promatrali uz pokret na mjestu. Kroz veliki broj izvođenja pjesme, izvedba je malo varirala s obzirom na tempo i dinamiku. Velik dio djece je usvojio tekst te su ga ponavljali pjevajući i izvodeći improvizirane plesne pokrete. U jednom dijelu aktivnosti pojavili su se i štapići te su djeca istraživala zvukove koje proizvodi taj instrument, a uskoro je krenula daljnja interpretacija pjesme sa sviranjem na udaraljka. Djeca su uz brojna izvođenja pjesme stvarala svoje ritmičke uzorke na štapićima i tako sudjelovala u interpretaciji. Neka djeca su kombinirala istraživanje zvukova štapića i plesne pokrete, a neka djeca su istovremeno svirala, plesala i pjevala ili kombinirali navedene radnje u varijabilnim omjerima. Aktivnost je trajala 50 minuta. U ovom slučaju djeca su bila izrazito motivirana za aktivnost, sudjelovala su uz pokret, pjevanje i sviranje izražavajući svoje spontano stvaralaštvo te se njihova pažnja održala nepunih sat vremena.

Četvrta aktivnost provedena je sa mješovitom vrtićkom skupinom „Loptice“, zajedno sa mlađom vrtićkom skupinom „Pačići“ u prostoru boravka na zraku. Aktivnost je provedena između 10:00 i 11:30 sati. Aktivnost se sastojala od obrade pjesme „Medo Brundo“, a izvedena je kao instrumentalna pratnja na gitari s pjevanjem. Bili su ponuđeni i štapići za sviranje te je poticano dječje stvaralaštvo u obliku plesa, sviranja i kombinacije navedenog. U aktivnosti je sveukupno sudjelovalo tridesetsedmero djece. Čim je izvađena gitara iz kofera, djeca su se okupila iščekujući sviranje. Na prvu izvedbu djeca su počela spontano plesati i njihati se u tempu pjesme. Na prvi pogled se moglo očitati dječje oduševljenje pjesmom, a kroz nekoliko ponavljanja neki su počeli ponavljati riječi pjesme, odnosno i pjevati uz pokrete. Pjesma je izvedena mnogo puta uz blage varijacije tempa i dinamike. Ubrzo su ponuđene i udaraljke te su djeca počela spontano svirati uz pjesmu. Djeca su se s vremenom izmjenjivala na udaraljka sa drugom djecom i kombinirala ples i pjevanje, a u nekoliko navrata su spontano oformili kolo u kojem su plesali uz izvedbu pjesme. Aktivnosti su se pridružile i odgojiteljice u nekoliko navrata. S obzirom da je aktivnost izvedena u prostoru boravka na zraku, djeca su mogla slobodnije ulaziti i izlaziti iz aktivnosti, odnosno

izmjenjivati periode aktivnog i nešto pasivnijeg sudjelovanja u aktivnosti, iako je u aktivnosti u svakom trenutku sudjelovalo preko dvadesetero djece, a dio djece je bio prisutan čitavih sat vremena koliko je okvirno i trajala aktivnost. Sveukupno je aktivnost trajala gotovo sat i pol vremena s obzirom da su neka djeca pred kraj aktivnosti izrazila želju da pjevaju i njima poznatu pjesmu „Mali Šarko“, na što je uslijedila interpretacija i te pjesme. Jedan dio djece se okušao i u sviranju gitare, odnosno prebirali su po žicama slušajući zvukove koje proizvode, a dvojica dječaka su detaljnije istraživali zvukove koje mogu proizvesti što je u konačnici rezultiralo zajedničkom improvizacijom. Djeca su bila izuzetno motivirana za aktivnost, njihova pažnja je trajala i bila usmjerena iznad svih očekivanja, a izmjenjivali su sve moguće načine sudjelovanja uz naglašeno stvaralaštvo u individualnom i zajedničkom plesu.

6.6. Rasprava

Opažanja tijekom svih aktivnosti i refleksija i samorefleksija na iste, provedena je između ostalog, i zajednički sa odgojiteljicama pojedinih odgojnih skupina. Uzimajući u obzir postavljena istraživačka pitanja, zaključeno je da su djeca motivirana za sve oblike glazbenih aktivnosti te u njima rado sudjeluju, ali u one aktivnosti, koje sadržavaju interpretaciju na glazbenim instrumentima, djeca puno motiviranije ulaze, zadržavaju se puno dulje i aktivnije sudjeluju. Prisutnost kvalitetnog glazbenog instrumenta i dobra interpretacija pjesama na njemu, omogućuje djeci cjelovitiji doživljaj glazbe te ih samim time potiče na aktivnije sudjelovanje i na izraz stvaralaštva kroz spontane improvizacije pokreta, pjevanja i sviranja. Do navedenih zaključaka došlo se metodama opažanja, observiranja i refleksije na opaženo. Stoga rezultati istraživanja ne predstavljaju znanstveno relevantne informacije, nego bi zaključene tvrdnje mogle poslužiti svima onima koji rade, ili će raditi s djecom rane i predškolske dobi, kao poticaj za osvještavanje vrijednosti korištenja glazbenih instrumenata u radu s djecom. Kao dodatni poticaj mogli bi poslužiti i rezultati nekih istraživanja provedenih u nekoliko vrtića Republike Hrvatske, a koji spominju zapanjujuće mali postotak odgojitelja koji tvrde da znaju svirati neki melodijski instrument i da ga koriste u radu s djecom (Odošić, 2017). Također, zaključenim tvrdnjama se nikako ne želi umanjiti vrijednost svih ostalih vrsta i načina provođenja glazbenih aktivnosti, nego naprotiv, želi se istaknuti važnost i vrijednost korištenja glazbe u radu s djecom rane i predškolske dobi.

7. ZAKLJUČAK

Glazba je oduvijek bila i ostala sastavni dio ljudskog života, a poznato je da ona višestruko povoljno utječe na razvoj pojedinca od najranije dobi. Stoga je u radu s djecom potrebno uvoditi raznolike glazbene aktivnosti i igre kroz koje će djeca razvijati glazbeni ukus, glazbene sposobnosti i zadovoljavati svoju prirodnu potrebu za stvaralaštvom, a ujedno će glazba višestruko povoljno utjecati na njihov cjelokupni razvoj. Rezultati istraživanja prikazanih u ovom radu pokazali su da pojava glazbenih instrumenata u glazbenim aktivnostima, uz odgojiteljevu interpretaciju na istima višestruko povoljno utječe na kvalitetu same aktivnosti i to na način da su djeca motiviranija za samu aktivnost, dulje se zadržavaju u njoj i aktivnije sudjeluju. Time se nikako ne umanjuje vrijednost svih ostalih načina provođenja glazbenih aktivnosti i igara, nego je namjera istaknuti dobrobiti uporabe glazbenih instrumenata, a pogotovo akustičnih melodijskih instrumenata i interpretacije na njima, kroz sve oblike glazbenih aktivnosti u kojima je to prikladno. Preporučio bih svim odgojiteljima da obnove svoje glazbene vještine koje su stekli kroz studij i da razvijaju iste u namjeri da omoguće djeci istinski cjeloviti glazbeni doživljaj.

LITERATURA

- Andrilović, V. i Čudina-Obradović, M. (1994). *Osnove opće i razvojne psihologije*. Zagreb: Školska knjiga.
- Balić-Šimrak, A. (2010). Predškolsko dijete i likovna umjetnost. *Dijete, vrtić, obitelj*, 62(63), 3-8.
- Belajec, S. (2014). *Utjecaj glazbe na dječji razvoj*. Dostupno na: <http://www.roditelji.hr/obitelj/zdravlje/utjecaj-glazbe-na-djecji-razvoj/> [29.8.2018.]
- Brajša Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj*. Zagreb: Naklada Slap.
- Dobrota, S. (2015). Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju. *Metodički ogledi*, 22(1), 93-100.
- Gospodnetić H. (2010). Glas, glazbeni instrument i pokret u procesu edukacije odgajatelja. U T. Vrandečić i A. Didović (ur.), *Glas i glazbeni instrument u odgoju i obrazovanju. Glas i glazbeni instrument u procesu edukacije odgojitelja i učitelja (GGIPEOU) 2007.* (str. 142 – 152). Zagreb: Grafobiro
- Gospodnetić. H. (2011). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Skripta za studente predškolskog odgoja Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, Čakovcu i Petrinji.
- Habuš Rončević, S. (2010). Utjecaj glazbe na stvaralaštvo djece. U T. Vrandečić i A. Didović (ur.), *Glas i glazbeni instrument u odgoju i obrazovanju. Glas i glazbeni instrument u procesu edukacije odgojitelja i učitelja (GGIPEOU) 2007.* (str. 116 - 134). Zagreb: Grafobiro Dominić
- Odobašić, J. (2017). *Glazbeni odgoj djece u predškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama grada Osijeka*. Završni rad. Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku.
- Petrović-Sočo, B. (2009). Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikuluma ranog odgoja. *Pedagogijska istraživanja*, 6 (1-2), 123 – 138.
- Posokhova, I. (2008). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece: priručnik za roditelje*. Buševac: Ostvarenje.
- Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece (1991). Glasnik Ministarstva prosvjete i športa, 7/8.
- Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum – rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor.
- Slunjski, E. (2011). *Kurikulum ranog odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B. i Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
- Škrbina, D. (2013). *Art terapija i kreativnost. Multidimenzionalni pristup u odgoju, obrazovanju, dijagnostici i terapiji*. Zagreb: Veble commerce.
- Vrandečić T. (2010). Glazbena scena Učiteljskog fakulteta- tekst uz DVD film. U T. Vrandečić i A. Didović (ur.), *Glas i glazbeni instrument u odgoju i obrazovanju. Glas i*

glazbeni instrument u procesu edukacije odgojitelja i učitelja (GGIPEOU) 2007. (str. 176 - 178). Zagreb: Grafobiro Dominić

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam završni rad na temu *Interpretacija glazbe na instrumentima u radu s djecom rane i predškolske dobi* izradio samostalno uz potrebne konzultacije i uporabu navedene literature.

Benjamin Mjeržva
